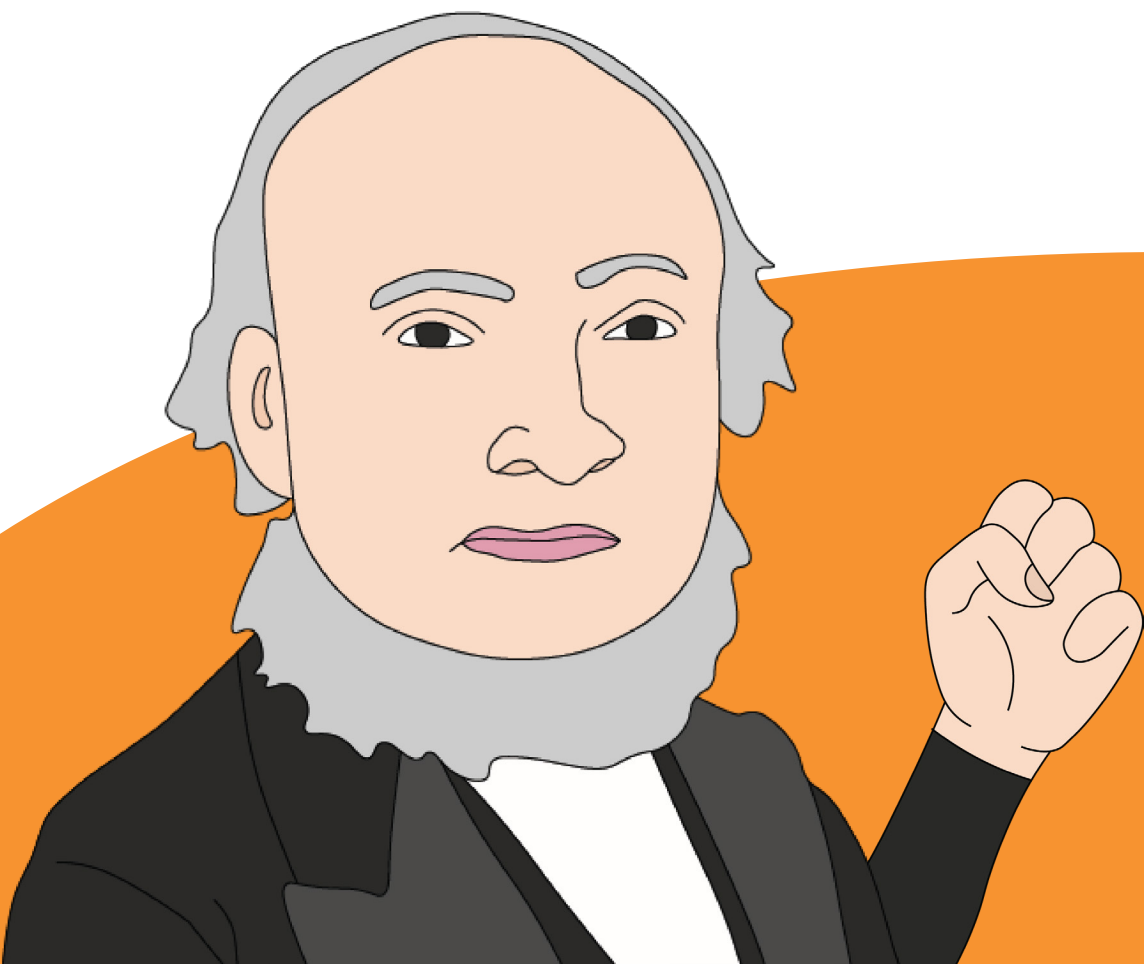

Arbeidsprogram for Noregs Mållag 2026–2030:

Vegen mot Noreg 2050

INNLEIING

Nynorsken står sterkt i Noreg 2026.

Me omgjev oss til dagleg med store mengder tekst, og nynorsken er med oss både på mobiltelefonen, på bussen, på skulen, i idrettslaget og på butikken. Heilt sidan 1800-talet har aktørar innan målrørsla kjempa fram trygge og stadig betre språklege rammevilkår i landet vårt. Slik har nynorsk fått godt fotfeste og utvikla seg til eit moderne bruksspråk som om lag ein halv million språkbrukarar no reknar som sitt hovudspråk.

Ifylgje ei undersøking frå 2023 kjenner nynorskbrukarar flest seg aksepterte, og er stolte av språket sitt. Samstundes hadde også éin av seks av oss opplevd å få negative tilbakemeldingar på språket sitt det siste året. Nynorskelevane i skulen møter altfor mykje bokmål i skulekvardagen sin, og det er ikkje like lett å bruka nynorsk som bokmål i digitale samanhengar. All den tid nynorsk er eit mindretalsspråk, har me framleis nokre utfordringar å gå i møte.

Likevel er påstanden vår at det aldri har vore lettare å vera nynorskbrukar enn i dag. Sjølv om nokre høglytte miljø framleis nører oppunder negative haldningar til språket, hevdar alle dei politiske partia at dei er opptekne av å stø nynorsk. Eit rekordstort Noregs Mållag viser at nynorsk har mange allierte.

Dette er ei tid for å satsa. Å arbeida i medvind gjer det mogleg å nå større mål enn

når ein stadig må prioritera brannsløkking. Det er no må me må vatna marka og syta for vidare gode vekstvilkår for språket vårt. Difor er dette arbeidsprogrammet ikkje berre eit arbeidsprogram for dei neste fire åra, men også ein visjon for kvar me vil ta Noreg og nynorsken fram mot 2050.

Idéen om nynorsk i Noreg 2050 fungerer som ein mållagsoransje tråd gjennom heile denne handlingsplanen. Mange av måla me set oss, skal vera moglege å haka av etter den neste fireårsperioden, medan andre må sjåast i ein meir langsiktig samanheng. Slik peikar me oss ut ei retning og prøver å leggja opp ein meir offensiv strategi for målarbeidet framover.

For lett å kunna identifisera dei tiltaka i planen som siktar høgast, Noreg 2050-måla, er desse markerte slik: ★

Elles er oppsettet forma med føremål om å gjera arbeidsprogrammet til eit praktisk verktøy. Under kvart tema dreg me difor fram ei rekkje mål me **skal** jobba mot, og plukkar samstundes ut **tre** (eller færre) **prioriterte tiltak** me vil oppnå.

Kort oppsummert er arbeidsprogrammet Vegen mot Noreg 2050 ei oppskrift på mykje praktisk arbeid, og ein plan for å nå nokre ganske så store mål. Med dette tek me Noregs Mållag og arbeidet vårt i ei meir offensiv retning!

HOVUDSAKER:

Styrkja den nynorske grasrota

Å byggja og styrkja organisasjonen er noko av det viktigaste Noregs Mållag kan gjera for målsaka. Medlemsveksten dei siste åra syner at det finst ein brei vilje til å stå opp for språkleg mangfald og målsak, men veksten må også omsetjast til handling og aktivitet. Ein sterk organisasjon gjev tyngd i den offentlege debatten, kapasitet til å driva langsiktig påverknadsarbeid og kraft til å

mobilisera lokalt. Me skal vera ein sentral samfunnsaktør og treng difor solide strukturar både sentralt, i fylka og lokalt. Det er folka bak nynorsken som lyftar språket fram, og det er difor avgjerande å bruka tid og ressursar på å byggja eit Noregs Mållag som kan vera ein samlande, inspirerande og slagkraftig organisasjon.

Nynorsk i ein digital kvardag

Teknologien formar både språket vårt og kvardagslivet vårt. Når meir og meir av samfunnslivet skjer på skjerm, må nynorsk ha ein naturleg plass i alt frå sosiale medium til offentlege tenester og kunstig intelligens. Å arbeida for nynorsk i digitale flater handlar om jamstilling, men

òg om framtida til nynorsk i eit samfunn som stadig vert teknologiavhengig. Dette er noko av det viktigaste arbeidet for mål-rørsla i tida me er inne i. Eit sterkt digitalt nynorsknærvær er ein føresetnad for at språket skal leva vidare til komande generasjonar.

Nynorsklyft i opplæringa

Det er i opplæringa nye nynorskbrukarar kjem til, og det er også her mange fell frå. Arbeidet med å sikra nynorsk i opplæringa er avgjerande. Det er i opplæringsåra born og unge formar den språklege identiteten sin. Når elevar ikkje møter nynorsk, får for dårleg opplæring eller manglar

læremiddel og ressursar på nynorsk, påverkar det forholdet eleven skal ha til språket resten av livet. Me må sikra at elevar får møta nynorsk i klasserommet, og at sidemålsordninga vert styrkt i åra framover.

I. ORGANISASJON:

Noregs Mållag har hatt stor medlemsvekst dei siste åra, frå 10.433 medlemmer i 2011 til 16.378 i 2024. Dette er eit resultat av grundig og målretta innsats i heile organisasjonen. Med mange røyster bak krava våre, vert me sterkare. Høge medlemstal gjer det mogleg å sikta høgt og nå ambisiøse mål.

Synleg medlemsvekst gjer også organisasjonen attraktiv og styrkjer mållagsidentiteten. Det gjev oss tydeleg eigarskap til ei moderne målreising.

Ein aukande medlemstrend gjev oss eit godt utgangspunkt for å veksa meir. Dette må me dra nytte av. Altså må me syta for at me er i stand til å halda fram å veksa, men like viktig er det at me utviklar det handlingsrommet og kapasiteten som fleire medlemmer gjev oss. Å omsetja medlemsvekst til høgare aktivitet lokalt må vera eit av dei viktigaste måla. Slik kan me skapa ny giv og god rekruttering til lokal- og fylkesstyre, og dessutan skipa nye lag i område med mange medlemmer.

Å styrkja organisasjonen er å byggja eit sterkare lag. Me kan ikkje vera ei stadig kraftigare røyst i ålmenta, viss me ikkje jobbar henne fram i fellesskap. Difor må eigarskapen til den moderne målreisinga også gjelda internt. God lagkjensle og tilhøyrsløse til organisasjonen er ein naturleg del av å dyrka fram endå meir engasjement. For å få det til må me leggja vekt på å utvikla og gjennomføra praktisk målarbeid, i tillegg til å vera stolte og visa kvarandre kva me oppnår både kvar for oss og i fellesskap.

1.1 Lokallaga

Sterke lokallag er heilt avgjerande for arbeidet i Noregs Mållag. Dei gjer det mogleg å fanga opp viktige politiske prosessar, dra nytte av lokal kunnskap, men også skapa positiv blest og høgare medvit kring nynorsk i lokalmiljø rundt om i heile landet. Politisk sterke lokallag kan også vera sosiale møtepunkt for medlemmer. Noregs Mållag er avhengig av både tillit og kompetanse lokalt.

Noregs Mållag skal:

- fylgja opp nye lokallagsleiarar, syta for at dei er trygge i rolla si og har dei reiskapane dei treng for å driva godt lokallagsarbeid
- laga eit skuleringsopplegg for valnemndsarbeid
- skipa til seminar for nye lokallagsfolk
- stø fylkeslaga med å påverka program og kandidatar før lokalvalet i 2027
- leggja til rette for å gjera lokallagsarbeidet enkelt, mellom anna ved å laga gode fellesskapstrukturar for ideutveksling mellom lokal- og fylkeslaga
- hjelpa lokallaga til å få ein meir aktiv posisjon i den lokale måldebatten, særleg andsynes kommunar og skule
- gjera fleire av laga våre i stand til å vera lokale vaktbikkjer og motivatorar. Sentrallekken skal gje dei støtte, skulering og dela informasjon
- skipa eit nettverk for dei største bylaga

Tre prioriterte tiltak:

- utvikla eit skuleringsprogram for å styrkja lokallaga
- vitja lokallag og stå på stand eller gjera annan praktisk aktivitet saman
- ringja alle lokallagsleiarar minst ein gong i året

1.2 Fylkeslaga

Fylkeslaga skal organisera og stø lokallaga i sitt område. Laga er ei bru mellom lokallaga og sentrallekken i Noregs Mållag. Sterke fylkeslag kan skapa godt arbeid mellom lokallaga og driva målarbeid i sitt nedslagsfelt.

Noregs Mållag skal:

- arbeida for at fleire unge vil ta på seg styreverv i fylkeslaget
- saman med Norsk Målungdom arbeida for at fleire fylkeslag får ein representant frå Målungdomen i styret
- gje fylkeslaga skulering og informasjon slik at dei kan fungera som sterke lokale vaktbikkjer, som både kan vera ei støtte til lokallaga i målarbeidet, men også driva viktig målarbeid på fylkesnivå
- stø fylkeslaga med å påverka program og kandidatar før vala i 2027 og 2029
- stø fylkeslaga i å skipa til inspirasjonsdagar for lærarar, ei årleg lokallagssamling i tillegg til årsmøte, og å skipa nye lokallag
- hjelpe fylkeslaga til å få ein meir aktiv posisjon i den lokale måldebatten, særleg andsynes kommunar og skule
- skipa eit fylkeslag i Nordland

Tre prioriterte tiltak:

- laga eit mønsterarbeidsprogram for fylkeslag
- syta for at alle fylkeslag er representerte på relevante sosiale medium
- vitja alle fylkesårsmøta

1.3 Aktivitet

Praktisk målarbeid er kjernen i Noregs Mållag. Å laga til seminar, møteplassar og andre typar hendingar i løpet av året gjev inspirasjon og noko konkret å ta utgangspunkt i for heile organisasjonen. Aktivitetar er også viktige tiltak for å auka kompetansen både lokalt og sentralt.

Noregs Mållag skal:

- skipa til ei samling for unge vaksne kvart år
- skipa til minst eitt fysisk nasjonalt seminar kvart år
- tilby digitale kurs for lokal- og fylkeslag og medlemer gjennom året
- stø dei laga som treng det mest
- prioritera arbeid i randsoner og andre område som særleg er viktige for nynorsken
- arbeida for at nynorskpolitikk vert ei sak i stortingsvalet 2029, og at nynorsken kjem godt ut av valet
- utvikla kampanjar til aktuelle målpolitiske saker
- vurderer av korleis ein skal markera 125-årsjubileet for Mållaget i 2031
- markera at det er 100 år sidan den fyrste mållova i 2030
- vidareutvikla samarbeidet med andre mindretals/minoritetsspråk ute i verda, mellom anna gjennom aktiv deltaking i NPLD-nettverket

Tre prioriterte tiltak:

- markera og utvikla Nynorskveka og Nynorskdagen
- markera og utvikla Verveveka og Vervedagen
- skipa til Nynorskstafetten kvart år

I.4 Norsk Målungdom

Norsk Målungdom er ungdomsorganisasjonen til Noregs Mållag. Organisasjonane skal samarbeida tett, halda kvarandre oppdaterte om kva dei arbeider med, og om aktuelle saker som høyringar og røystingar. Noregs Mållag og Norsk Målungdom skal samarbeida om politisk påverknad, der Norsk Målungdom har hovudansvaret for ungdomspartia. Mållaget har eit særskilt ansvar for å stø opp om Norsk Målungdom både økonomisk og organisatorisk.

Noregs Mållag skal:

- samarbeida med Norsk Målungdom om korleis eldre medlemer i ungdomsorganisasjonen kan vidareføra engasjementet sitt i Noregs Mållag
- invitera studentmållag og eldre medlemer i Norsk Målungdom på aktuelle tilskipingar

Tre prioriterte tiltak:

- invitera til, og utvikla vidare, unge vaksne-samlingar i samarbeid med Norsk Målungdom
- syta for at alle fylkeslag har éin fast styreplass til ein lokal representant frå Norsk Målungdom
- samarbeida med Norsk Målungdom om å organisera og gjennomføra Nynorskstafetten

I.5 Informasjon

Informasjonsarbeid er viktig organisasjonsarbeid både internt og utoverretta. Utover er det slik me byggjer opp ein identitet for organisasjonen vår og når ut med budskapen me vil formidla, og internt trengst god informasjonsflyt for å gjera arbeidet enklare og å halda medlemene oppdaterte på mål-sak. Tydeleg, kreativ og målgrupperetta kommunikasjon må prioriterast.

Noregs Mållag skal:

- gje ut Norsk Tidend fire gonger i året
- ha daglege oppdateringar i SoMe
- senda ut nyhende-brev på e-post éin gong i månaden
- senda SMS til medlemer med oppmoding om å gje målgåver
- laga klistremerke og anna enkelt profileringstilfang
- utvikla meir tilfang og materiell til stand, som til dømes standstelt

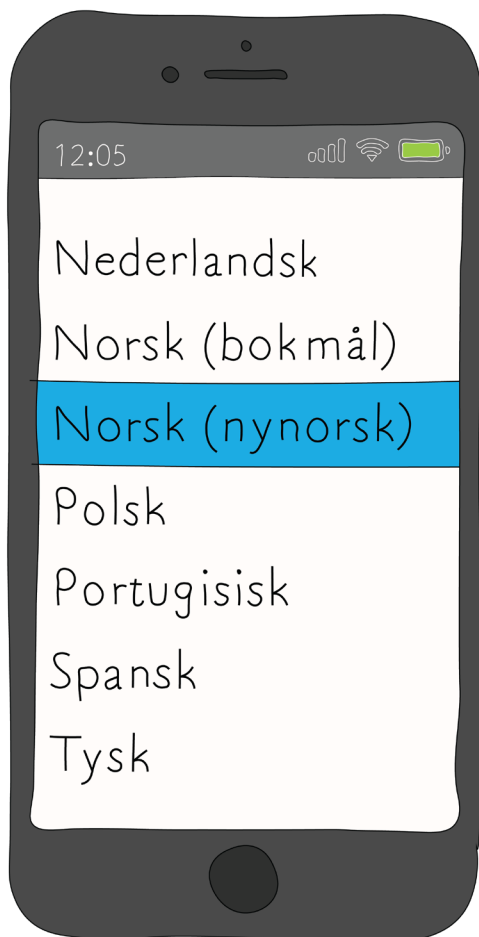
Prioritert tiltak:

- laga ei profilhandbok for Noregs Mållag, inkludert ny logo

2. DIGITAL KVARDAĞ:

Det er viktig at teknologien møter oss i språket vårt. Når teknologien kan språket vårt, kan han også vera eit godt hjelpemiddel. Ei maskin gjer ingenting av seg sjølv. Ho er bygd av eit menneske og gjer det menneske har sagt ho skal gjera. Me må stilla tydelege språkkrav til teknologien rundt oss.

Den digitale verda omkransar oss på mange vis. Det er avgjerande at denne infrastrukturen finst på nynorsk. Når digitale plattformer, appar og tenester berre kjem på bokmål eller engelsk, vert nynorskbrukarar møte med ekstra hindringar, og språket får dårlegare kår. Arbeidet for nynorsk i ein digital samanheng handlar om språkleg likeverd og om reell deltaking i samfunnet.

2.1 Sosiale medium

Sosiale medium er ein stor del av kvardagen til mange. I alle sosiale medium er språk ein del av mediet. Dei fleste sosiale medium er drivne og utvikla av store internasjonale selskap utan nasjonale ansvar for språk. Folk må få møte nynorsk i desse kanalane.

Noregs Mållag skal:

- arbeida for at internasjonale selskap sikrar nynorskversjon av digitale plattformer, og at staten og internasjonale samarbeidsorgan tek større ansvar på dette området
- stø opp om programvare med open kjeldekode og dugnadsinitiativ for dei norske minoritetsspråka
- lyfta fram nynorskprofilar på sosiale medium

Tre prioriterte tiltak:

- halda oversyn over kva digitale tenester som er på nynorsk og gjera dette lett tilgjengeleg for andre
- vera ei tydeleg nynorskrøyst på sosiale medium
- visa fram digitalt dugnadsarbeid som medlemer kan vera med på

2.2 Digitale tenester

Møtet med dagens offentlege Noreg er nesten heildigitalt. Føresetnaden om at nynorskbrukarar skal få sjå og møta språket sitt, skal ikkje verta sett til side når det er snakk om digital infrastruktur. Det er særleg naudsynt at nynorsk ikkje kjem som ein ettertanke, og at sider og særleg programvare brukt av kritisk infrastruktur, har støtte for alle dei norske språka.

Noregs Mållag skal:

- krevja at offentlege nettsider hugsar språkvalet som er gjort av ein brukar. Dei nasjonale innloggingsportalane må snakka saman om språket til brukaren
- arbeida for at viktige private digitale tenester finst på nynorsk
- arbeida for at styresmaktene krev at internasjonale selskap gjer det mogleg å leggja til utvidingar slik at me sjølve kan utvikla og leggja til språkssystem i dei store programma som Google og Microsoft
- krevja at kritisk digital infrastruktur, til dømes innan helse, finst på nynorsk, både internt og i møte med brukarane

Prioriterte tiltak:

- syta for at språk må vera krav i anbodsprossessar. Det offentlege kan ikkje kjøpa inn digital infrastruktur utan at krav om både nynorsk og bokmål språk er stilt
- syta for at offentlege nettsider og tilhøyrande undersider er tilgjengelege på nynorsk

2.3 Språkteknologi og KI

Styresmaktene i Noreg ynskjer at Noreg skal gå føre i utvikling og bruk av kunstig intelligens. KI skal vera ein del av arbeidsliv og privatliv, av offentleg sektor og privat sektor. Slik vert KI også ein påverkar og brukar av språk i Noreg. Denne utviklinga må koma norsk språk til gode, særleg nynorsk. Teknologien kan gjera at oppgåver som før var vanskelege, i dag kan løysast med eit tastetrykk. Gjennom KI kan vi få meir nynorsk til fleire, men maskinene skal ikkje ta makta over språket. Den menneskelege språkdugleiken må framleis vektast høgast.

Noregs Mållag skal:

- arbeida for at språkdata får status som data av høg verdi. Språkdata er svært viktig for utviklinga framover og må vera del av ein beredskap
- arbeida for at språkbanken ved Nasjonalbiblioteket og språksamlingane i ved Universitetet i Bergen har gode vilkår
- krevja at staten tek ansvar for at tilgjengeleg språkteknologi vert like breitt utvikla for nynorsk som for bokmål
- lyfta fram og bruka teknologi til å gjera nynorsk meir synleg
- saman med relevante aktørar stilla spørsmål og finna svar på kva som skjer med normeringa av språket vårt når den største tekstprodusenten er ei maskin

Prioritert tiltak:

- krevja at styresmaktene tek ansvar for norsk språk i ein digital samanheng, til dømes gjennom ein handlingsplan for norskspråkleg digitalisering

3. OPPLÆRING:

Opplæringa har ei nøkkelrolle i å forma språkleg identitet og å sikra statusen til språka våre. Likevel er det nett her systemet sviktar – særleg når det gjeld nynorsk.

Altfor mange born i nynorskområde går gjennom barnehagen utan å møta eige skriftspråk. Når dei kjem til skulen, møter dei digitale læremiddel og plattformer som ikkje stør hovudmålet deira – og ei opplæring som altfor ofte gjer nynorsk til ei plikt snarare enn eit alternativ. Dette er ikkje tilfeldig, men eit resultat av politiske prioriteringar og strukturar som systematisk favoriserer bokmål på kostnad av språkleg mangfald og rettferd.

Kva slags møte born får med nynorsk, både som hovudmål og sidemål, avgjer om dei utviklar ei varig tilknytning eller byter til bokmål. Når skulekvardagen er dominert av bokmål, skapar det språkleg ulikskap og undergrev både språklege rettar og elevane si språkkjensle.

Noregs Mållag arbeider for eit heilskapleg opplæringstilbod der nynorsk vert sett på som ein ressurs – ikkje som ei hindring. Det krev at det offentlege tek aktivt ansvar: politisk, økonomisk og pedagogisk. Skal nynorsk leva som bruksspråk også i framtida, må born få møta han tidleg, jamleg og i læringsmiljø der språket faktisk vert teke på alvor, ikkje berre på papiret.

3.1 Barnehage

Nynorsk står svakt i store delar av barnehage-sektoren, både som skriftspråk og som del av kulturformidlinga i barnehagekvardagen. Trass i at barnehagen er ein grunnleggjande arena for språkstimulering og identitetsbygging, finst det i dag få nasjonale krav eller forventningar til bruk av nynorsk i barnehagane. Dette gjeld òg i område der nynorsk er opplæringsmål i skulen.

Noregs Mållag skal:

- arbeida for at barnehageborn får rett til å møta nynorsk og lokal dialekt uansett kvar i landet dei bur
- arbeida for at barnehageborn i nynorskområde førebur borna på å vert nynorskelevar gjennom særskilde språkstimulerande tiltak
- krevja at rammeplanen for barnehagelærarutdanninga stiller tydelege krav til barnehagar om å vareta nynorsk kultur og tradisjon, t.d. gjennom feiring av nynorskdagen/nynorskveka
- krevja at rammeplanen for barnehagelærarutdanninga stiller tydelege krav til barnehagelærarar om å førebu born på å verta nynorskelevar og bruka nynorsk aktivt i song, leik og i det pedagogiske arbeidet
- krevja at alle barnehageeigarar, både offentlege og private, tek eit språkpolitisk ansvar for nynorsk i barnehagen
- samarbeida med lokale mållag for å påverka kommunale og regionale planar slik at bruk av nynorsk i barnehagen vert konkretisert og forplikta lokalt
- sikra at alle barnehageforeldre får god informasjon om val av hovudmål før overgang til skule

Tre prioriterte tiltak:

- laga framlegg til språkpolitiske retningslinjer som barnehageeigarane kan ta inn i sine lokale styringsdokument, og tilby rådgjeving
- utvikla informasjonsbrosjyrar og korte filmar på ulike språk (inkludert nynorsk og bokmål) som forklarar val av hovudmål i skulen og kva det betyr for barnet
- laga eit eigna ressurshefte om val av hovudmål til bruk på foreldremøte i førskulegruppa

3.2 Skule

Nynorsk vert i dag ofte redusert til eit pliktfag i skulen – noko elevar må læra, snarare enn eit språk dei har rett til å bruka og møta i alle delar av samfunnet. Denne snevre forståinga av nynorsk undergrev statusen til språket og skapar distanse til nynorsk som eit levande bruksspråk. Når elevar ikkje møter nynorsk som eit naturleg og relevant språk i klasserommet, vert det òg vanskelegare å byggja opp positive haldningar til nynorskopplæringa spesielt og nynorsken generelt.

Elevar med nynorsk som hovudmål har rett til ei opplæring som er likeverdig med den bokmåselevar får – ein rett som i dag ofte ikkje vert oppfylt. Tilgangen til kvalifiserte lærarar, læremiddel og informasjon om språklege rettar er svært ulik frå kommune til kommune. Dette skapar eit ujamnt og sårbart tilbod, der nynorskelevar si opplæring i praksis vert styrt av lokale prioriteringar og ressursar. Når kvaliteten varierer så mykje, står retten til språkleg likeverd i fare.

Noregs Mållag skal:

- arbeida for ein eigen karakter i sidemål gjennom heile ungdomsskulen og vidaregåande skule. Eksamen i sidemål i vidaregåande skule skal vera obligatorisk med eigen eksamensdag
 - krevja at det ikkje skal vera høve til å endra skulemålet frå nynorsk til bokmål dersom det er fleirtal for nynorsk i den rådgevande røystinga. Det må uansett vera to tredjedels fleirtal i kommunestyret for å endra skulemålet frå nynorsk til bokmål
 - prioritera arbeidet med ulike tiltak for skulemålet i randsonene
 - arbeida for tiltak som gjer at talet på nynorskelevar går opp
 - arbeida for insentivordningar for å gjera det meir attraktivt å velja nynorsk som hovudmål
- ★ **krevja at det vert oppretta ein fast nynorskklasse sentralt i dei store bykommunane, utan minstekrav til elevtal**
- krevja at innvandrarborn og flyktningborn får eit informert tilbod om opplæring i nynorsk
 - krevja eit betre kunnskapsgrunnlag gjennom oppdatert statistikk og systematisk dokumentasjon av språklege praksisar og brot på rettar i skulen
 - auka lærarar og skuleeigarar sin kunnskap om elevar sine språklege rettar
 - arbeida for at det vert fleire positive sidemålsforsøk

Tre prioriterte tiltak:

- krevja at Riksrevisjonen undersøker elevar sin rett til opplæring i og på nynorsk, slik dei gjorde med samiske elevar i 2019
- oppretta ei forsøksordning med ein modellkommune om fast nynorskklasse
- samarbeida med Utdanningsdirektoratet (GSI) om å gjera språkstatistikk frå skulesektoren tilgjengeleg (t.d. tal på nynorskelevar, skulemålsvedtak, elevgrupper / språkdelte klassar m.m.)

3.3 Nynorsk for vaksne innvandrarak

Språk er integrering. Det er ei utfordring at nynorskkommunar gjev vaksne innvandrarak norskopplæring på bokmål. Det gjev språklege ringverknader i heile kommunen. Folkeveksten i Noreg i dag og framover vil i størst grad koma av innvandring. Det er viktig for nynorsk at denne gruppa får læra og bruka språket. Læremiddel-tilbodet på nynorsk må verta mykje betre for norsk som andrespråk.

Noregs Mållag skal:

- arbeida for at fleire nynorskkommunar skal ha nynorsk norskopplæring for vaksne
- krevja at innvandrarak skal få informasjon om den norske språksituasjonen i mottak
- arbeida for at arbeidsinnvandrarak frå EØS-området skal ha rett til norskundervisning
- krevja gode støtteordningar til læremiddel for norsk som andrespråk
- arbeida for at lovverket som regulerer læremiddel for vaksne innvandrarak, skal ha tilsvarande reglar som dei opplæringslova har

Tre prioriterte tiltak:

- få ti kommunar til å gå over til nynorsk norskopplæring
- arbeida for at det kjem nytt opplæringsmateriell på nynorsk
- arbeida for at staten tek ansvar for å sikra nytt opplæringsmateriell på nynorsk, til dømes gjennom støtteordningar

3.4 Læremiddel

Nynorskelevar møter for mykje bokmål i klasserommet. Retten deira til å møta sitt eige språk i opplæringa er forsvunnen inn ein diskusjon om definisjonen av læremiddel. I klasserommet vert ulike ressursar, verktøy og middel brukte for at eleven skal læra. Men det er berre læremiddelet som skal vera på nynorsk, ifylgje lova. Retten til opplæring på nynorsk, uavhengig av korleis den opplæringa skjer, er ei av dei viktigaste sakene for Noregs Mållag.

Noregs Mållag skal:

- krevja at det skal finnast ei kvalitetssikra liste over digitale læremiddel som finst på både nynorsk og bokmål, som staten har ansvar for
- arbeida for at skuleeigarar må ta ansvar for å kjøpa inn og bruka digitale læringsverktøy som finst på nynorsk, og at dei sikrar at nynorskversjonen vert brukt. Hovudmålet til eleven skal vera standardinnstilling på alle digitale læremiddel og læringsverktøy
- krevja at det skal gå minst eitt år frå ein læreplan vert vedteken, til han vert innført, slik at forlaga får god nok tid til å produsera både nynorsk- og bokmålsbøker
- få oppheva retten foreldre har til å be om bokmålsbøker til elevar ved nynorskskular

Prioriterte tiltak:

- ★ **få staten til å utvikla eit eige skriveprogram til bruk i skulen**
- arbeida for at definisjonen i opplæringslova av kva eit læremiddel er, må femna om meir, slik at skuleeigar ikkje kan fylla skulekvardagen til nynorskelevane med digitale læringsressursar på bokmål og engelsk

3.5 Lærarutdanninga

Lærarutdanningane skal utdanna lærarar for heile landet, og då må alle lærarstudentar, uavhengig av fag, rustast til å vera lærarar i nynorske klasserom. I dag finst det ikkje eit system for å sikra at lærarutdanningane gjer framtidige lærarar kompetente til å undervisa i og på nynorsk. Undersøkingar viser at veldig mange lærarar kjenner seg utrygge i å undervisa på nynorsk.

Noregs Mållag skal:

- arbeida for at norsk må vera obligatorisk fag på grunnskulelærarutdanninga 5–10
- krevja at ein ikkje kan få fritak frå sidemål i lærarutdanninga
- arbeida for at nynorskdidaktikk må vera ein del av lærarstudentane si utdanning, og at det kjem gode etterutdanningstilbod i dette
- krevja at universitets- og høgskolerådet som rådgjevande organ lyt stilla krav til nynorskkompetanse i dei nasjonale retningslinjene til lærarutdanningane
- krevja at nynorskkompetansen til lærarstudentane viser att på vitnemålet

Tre prioriterte tiltak:

- rammeplanane må gjera tydeleg at det må vera krav til studentane sin nynorskkompetanse i studieplanane
- innføra ein nasjonal deleksamen i norsk i lektorutdanningane
- ★ **innføra at alle lærarstudentar skal ha nynorsk som arbeidsspråk på studiet, slik at minst halvparten av skriftlege arbeidskrav på lærarutdanningane må leverast på nynorsk**

4. FORSKING OG HØGARE UTDANNING:

Forsknings- og høgare utdanningsinstitusjonar er viktige premissleverandørar for storsamfunnet, og dei har eit lovfesta ansvar for å ta vare på og utvikla det norske fagspråket, både bokmål og nynorsk. Samstundes skal dei sikra studentane sine språkrettar. At nynorsk vert brukt i akademisk, er avgjerande for språkets status og vidare utvikling, men bruken er i dag altfor låg. Mange institusjonar bryt språkreglane, svært få gradar vert skrivne på nynorsk, og tilbodet om opplæring er ofte mangelfullt. Skal nynorsk overleva og utviklast som akademisk språk, treng det eit kraftig og målretta lyft.

Høgare utdanning og forskning er ein sektor med internasjonale mål. Institusjonane skal hevda seg i verdsmarknaden og vera ein del av den globale kunnskapsutvekslinga. Likevel kan ikkje dette overskygga det nasjonale ansvaret. Det som gjer norsk akademisk særmerkt, er nettopp at det har røtene sine i Noreg. Språket er ein berebjelke i denne eigenarten. Det må vera mogleg å styrkja norsk fagspråk og driva god norsk formidling samtidig som ein driv internasjonalt arbeid.

4.1 Lærarutdanninga

Forskning på alle ulike fagfelt legg grunnlaget for samfunnsdebatt og er arbeidsplass for svært mange. All forskning må kunna verta formidla på nynorsk, og det er også viktig med forskning om nynorsk. Det kan hjelpe oss å finna nye gode løysingar for å sikra den nynorske framtida, og gje oss verktøya me treng for å få gjennomslag for dei tiltaka me veit er naudsynte.

Noregs Mållag skal:

- arbeida for at norsk fagspråk og formidling er del av opprykkskrav i høgare utdanning
- krevja at det vert sett krav om norskkompetanse for alle tilsette som jobbar med forskning, undervisning og formidling i Noreg
- arbeida for meir fagfellevurdert forskning om situasjonen for nynorsk
- arbeida for at meir fagfellevurdert forskning vert skriven på nynorsk

Prioriterte tiltak:

- gjera forskning om nynorsk kjend i våre kanalar
- ★ **arbeida for at det vert skapt statlege nynorskstipend til dei som vil publisera forskning på eller om nynorsk**

4.2 Høgare utdanning

Nynorskstudentar må ofte arbeida ekstra for å kunna nytta nynorsk gjennom studiet, difor vel fleire å byta til bokmål i studietida. Mange studieprogram vert dominerte av engelsk, men storparten av studentane skal ut i eit norskspråkleg arbeidsliv, med både nynorsk og bokmål. Høgare utdanning skal gje studentane den faglege tyngda dei treng i arbeidslivet i framtida.

Noregs Mållag skal:

- krevja at universitets- og høgskulesektoren må verta målt på språkpraksis, og det må vera eit tema i styringsdialogen med departementet
- krevja at universitets- og høgskulesektoren må ha språkstrategiar for å fremja norsk og særleg nynorsk på sine institusjonar, både som fagspråk og som administrasjonsspråk
- samarbeida med Senter for norsk fagspråk
- arbeida for at studentane skal møta pensum på norsk, særleg nynorsk og at dei skal ha språkrettar ved obligatoriske arbeidskrav gjennom studiet

Tre prioriterte tiltak:

- laga oversyn over norskspråkleg pensum på viktige profesjonsutdanningar
- ha eit punkt om nynorsk i høgare utdanning på nasjonal tilskiping
- syna fram dei språkpolitiske strategiane til utdanningsinstitusjonane

4.3 Norsk fagspråk

Norsk språk, særleg nynorsk, er under sterkt press i akademisk. Engelsk tek meir og meir over og vert fleire stader føretrekt over norske språk. Språket som er i bruk i utdanning og forskning, har mykje å seia for språkbruken i resten av samfunnet. Difor er det avgjerande at akademisk brukar og utviklar norsk fagspråk, og at det vert sett i verk tiltak for å stogga frammarsjen til engelsk språk i sektoren.

Noregs Mållag skal:

- krevja at finansieringssystemet i høgare utdanning må premiera formidling til ålmenta og utgjeving av lærebøker, avhandlingar og forskingsrapportar på norsk, særleg nynorsk
- arbeida for at det må finnast lærebøker og pensum på nynorsk, særleg i dei store faga med mange studentar

Prioritert tiltak:

- gjera kjend og verna om støtteordningar for norskspråkleg faglitteratur, særleg dei for nynorsk faglitteratur

5. KULTUR- OG MEDIEFELTET:

Kultur- og mediefeltet gjev liv til nynorsk språk. Når nynorsk vert brukt i musikk, på teater, i tidsskrift og aviser, på TV og i dataspel og i romanar og dikt, vert språket eit uttrykk for noko meir enn kommunikasjon. Alle språk må verta brukte på denne måten, men det skjer ikkje av seg sjølv.

I kommersielle samanhengar tapar ofte nynorsk mot fleirtalsspråket. Rammene rundt kulturen må leggja til rette for at det skal vera kultur på nynorsk. Difor er kvoterings-tiltak og særskilde støtteordningar heilt naudsynte for nynorsk.

Dei nyare kultur- og mediefelta har i for liten grad fått særskilde tiltak for å styrkja nynorsk språk. Difor er det også forsvinnande lite nynorsk i film og dataspel eller mangel på nynorsk omsetjing av den store mengda internasjonal litteratur i norsk bokmarknad. Ein kan ikkje lena seg på språkpolitikk frå 70-talet, politikken må stilla krav til dagens aktørar.

5.1 Film, TV, dataspel

Norsk Filminstitutt deler ut milliardar til produksjon av film, TV, og dataspel i Noreg - bransjen vert berre større. Offentlege støtteordningar må ha språkkrav med seg. I ei tid der halvparten av nordmenn ser på innhald gjennom strøymetenester kvar dag, er det særleg avgjerande at norske produksjonar speglar det norske mangfaldet, også språkleg.

Noregs Mållag skal:

- arbeida for at filmane som ligg an til å verta dei største kassasuksessane i eit kinoår, får teksting på både nynorsk og bokmål
- arbeida for at dei regionale filmsentera må haldast oppe for å sikra geografisk og språkleg spreiding i filmproduksjonen
- setja krav om at filmane som vert synte til fleire tusen barn og unge gjennom Den kulturelle skulesekken, er teksta på både nynorsk og bokmål
- krevja at støtteordningane frå staten til å utvikla dataspel må stilla språkkrav og sikra at det kjem dataspel med nynorsk tekst og tale

Prioritert tiltak:

- ★ **stilla krav om at ein fjerdedel av tekstinga hjå strøymetenestene skal vera på nynorsk, slik at alle skal kunna lesa både bokmål og nynorsk i undertekstar på desse plattformene**

5.2 Pressa

Språket i pressa er viktig for at nynorsk skal vera synleg i ålmenta. Det er viktig at vi lyftar fram og tek i bruk redaktørstyrte medium. Desse har ei viktig rolle i bruk og utvikling av språket vårt. Særleg den rike lokalavisfloraen i Noreg er viktig for å halda oppe statusen til og bruken av nynorsk.

Noregs Mållag skal:

- stø opp om Nynorsk avissenter og NRK Nynorsk mediesenter i Førde. Desse må ha gode vilkår slik at dei kan vera ein aktør for å sikra tilgangen til gode nynorskjournalistar
- arbeida for at journalistutdanningane må sikra kompetanse om nynorsk-journalistikk og utdanna journalistar som kan skriva nynorsk
- krevja at både den direkte og den indirekte pressestøtta skal favorisera nynorsk
- arbeida for at NRK Super innfrir nynorskprosenten og presenterer eit breitt spekter av dialektar i tillegg til nynorsk normaltalemål
- halda på kravet om nynorsk normert tale i nyhendesendingar på NRK

Prioriterte tiltak:

- syta for at NRK har minst 25 % nynorsk på nrk.no
- samarbeida med journalistutdanningane om gode tiltak for å gjera fleire trygge i nynorsk

5.3 Lesing

Den nynorske litteraturen er stor og rik, og det kjem stadig til nye gode nynorske forfattarar. Dette er eit teikn på ein livskraftig skriftkultur. Det er viktig at breidda i denne er tilgjengeleg i heile Noreg. Samstundes er mengd ofte like viktig som breidd, difor er det avgjerande at også den omsette litteraturen kjem ut på nynorsk. Me står i ei nasjonal lesekrise, der både born og vaksne treng lettvinntilgang til fengjande lesetilfang. Då må den nynorske litteraturen vera tilgjengeleg, tiltrekkjande og omfangsrik. Nasjonale og lokale styresmakter satsar offensivt for å gjera oss til betre lesarar, og det er viktig at nynorsken også er ein del av desse satsingane. Leseekrisa gjeld i minst like stor grad på nynorsk som på bokmål.

Noregs Mållag skal:

- rusta lokallaga til å driva “les nynorsk”-kampanjar i lokalmiljøa
- arbeida for at Lesesenteret tilbyr alle tenestene sine på nynorsk
- sikra Samlaget si løyving over statsbudsjettet, gode tilskotsordningar for nynorsk litteratur i andre forlag og gode stipend for nynorske forfattarar
- sikra eit breitt utval av nynorske lydbøker
- samarbeida med bibliotek i heile landet om formidling av nynorsk litteratur, og arbeida for at nynorsk formidling vert tematisert i bibliotekarutdanninga
- bidra i arbeidet med å gje skuleelevar tilgang til gode skulebibliotek

Prioriterte tiltak:

- ★ få i stand ei “Heile Noreg les nynorsk”-ordning, saman med Kulturdepartementet og/eller Kunnskapsdepartementet, der alle innbyggjarar får ei gratis nynorsk-bok éin gong i året
- arbeida for ei tilskotsordning for omsett litteratur på nynorsk, og ei automatisk innkjøpsordning for omsett barne- og ungdomslitteratur på nynorsk (inkl. sakprosa)

5.4 Kunst og kultur

Artistar som syng på nynorsk og dialekt, og i tillegg Det Norske Teatret og andre scener, lyftar nynorsken fram, og gjev han status og liv. Me må stø dei som gjer språket synleg på scena, i musikken, i litteraturen og gjennom andre kunstuttrykk. Her vert nynorsken verkeleg eit språk for alle.

Noregs Mållag skal:

- stø opp om artistar som ynskjer å bruka nynorsk og dialekt
- stø opp om Nynorsk scenespråksenter i Førde
- stø opp om Det Norske Teatret og andre teater som har nynorsk som scenespråk

Prioritert tiltak:

- trekkja fram gode nynorskføredøme i kanalane våre

6. SAMFUNNSLIV:

Nokon må bruka ordet. Der nynorsk er mykje brukt, får språket høgare status og vert oppfatta som like naturleg og relevant som bokmål og engelsk. Difor er det avgjerande at lagsliv, næringsliv, trdomssamfunn og partane i arbeidslivet tek språkansvar og nyttar nynorsk systematisk. Når nynorsk har ein naturleg plass i alt frå møte til marknadsføring, byggjer det opp statusen til nynorsk og gjer det lettare å ta i bruk språket for alle.

I lokalsamfunnet kan nynorsk fungera som eit felles uttrykk for identitet og tilhørslse. Det kan gjera det enklare for nye generasjonar å ta i bruk språket. Nynorsk skal ikkje verta redusert til eit språk ein berre møter i skulen, nynorsk skal vera eit bruksspråk i heile samfunnslivet.

6.1 Næringsliv og arbeidsliv

Det skal vera like lett å vera nynorskbedrift som å vera bokmålsbedrift. Nynorsk er ein ressurs for næringslivet, og mange bedrifter viser korleis språket kan gje både lokal forankring, eit tydeleg særpreg og minst like stor suksess som bokmål. Når bedrifter og organisasjonar vel nynorsk, gjer dei ikkje berre eit språkpolitisk val, dei byggjer identitet, styrkjer merkevara si og viser språkleg ryggrad.

Noregs Mållag skal:

- ha kontakt med både arbeidsgjevar- og arbeidstakersida for å fremja nynorsk i arbeidslivet
- samarbeida med Nynorsk bedriftsforum om gode tiltak for nynorsk næringsliv
- stø arbeidet lokallaga gjer for meir nynorsk i det lokale næringslivet
- vidareføra og utvikla #nynorskverksemd-kampanjen saman med lokallaga

Prioriterte tiltak:

- dela ut Nynorsk næringslivspris éin gong i året
- arbeida for at desse verksemdene får ein meir nynorsk profil: Finn.no, NAF, Strawberry, Tine, Skogstad og Widerøe

6.2 Friviljuge organisasjonar

Tal frå 2024 viser at 61 % av folk i Noreg har gjort frivillig arbeid det siste året. Dei engasjerer seg i målarbeid, det lokale fotballaget, spelar i korpset, jobbar på festivalar og mykje meir. Mange friviljuge organisasjonar er store og landsdekkjande og er ein viktig del av mange lokalsamfunn. Samstundes ser me at medvitet om det språkpolitiske ansvaret deira er lågt. Det er særleg viktig at lag og organisasjonar som arbeider med barn og unge, nyttar nynorsk.

Noregs Mållag skal:

- motivera friviljuge organisasjonar til meir og betre bruk av nynorsk i lagsverksemda
- samla kunnskap om stoda for nynorsk i dei friviljuge organisasjonane
- byggja nettverk med nynorskvenlege folk i andre friviljuge organisasjonar og i politiske parti
- oppmoda dei politiske partia om å ha partiprogramma sine på nynorsk

Tre prioriterte tiltak:

- laga eit oversyn/flygeblad om kva vi meiner det språkpolitiske ansvaret til friviljuge organisasjonar er
- krevja at landsdekkjande organisasjonar som driv kampanjar over heile Noreg, lagar materiellet sitt på nynorsk
- ha årlege samarbeidsmøte med Frivillighet Norge

6.3 Samarbeid med andre språkgrupper i Noreg

Kampen vår for nynorsk har mykje til felles med utfordringane til dei andre språkgruppene i Noreg. Me opplever alle at me stangar mot ein stat som ikkje vil ta språket med inn i styringsrommet. Me har liknande utfordringar når det kjem til press frå majoritetsspråket, manglande læremiddel, ressursar som ikkje finst på språka våre, utfordringar med bruk i arbeidslivet og kor synlege me er i samfunnet som heilskap.

Noregs Mållag skal:

- byggja nettverk og finna fellesskap med andre språkgrupper i Noreg
- uttala seg i aktuelle saker som gjeld andre språkgrupper i Noreg

Prioriterte tiltak:

- ha årlege møte med Sametinget
- ★ **oppretta eit språkpolitisk nettverk med brukarar av samiske språk, kvensk, teiknspråk og andre aktuelle**

7. DET OFFENTLEGE NOREG:

Språklova slår fast kva plikter og krav stat, kommune og fylke har til bruk av nynorsk. Det gjer at det offentlege er den einaste delen av samfunnet der nynorskbrukarar kan vera sikre på både å få møta språket sitt og ha rett til å bruka det.

I føremålsparagrafen til språklova vert det slege fast at det offentlege har eit særleg ansvar for å fremja nynorsk, som det minst brukte norske skriftspråket. Dette må føra til ein langt meir offensiv språkpolitikk.

Staten har makt til å stilla krav til selskap og institusjonar, og til å skapa forventingar om reelt språkleg likeverd i heile samfunnet. Noregs Mållag må vera den som held staten ansvarleg og minner han om at nynorsk ikkje berre eit lovkrav, men at språket har ein eigenverdi og er viktig for demokratiet og den norske kulturarven.

7.1 Kommune og fylkeskommune

Nynorskkommunane og fylkeskommunane er svært viktige for å halda oppe og å hegna om det nynorske skriftspråket. Når kommunen tek språket på alvor, skapar han eit fellesskap og gjer nynorsk til eit levande bruksspråk. Kommunane er store skriftspråkprodusentar og utgjer ei viktig motvekt til det dominerande bokmålet.

Noregs Mållag skal:

- vera i kontakt med dei store tenesteleverandørane til kommunal sektor, som Visma, og arbeida for at dei skal få eit mykje betre tilbod på nynorsk
- arbeida for at nynorskkommunar aktivt søker og favoriserer nynorskkompetanse i tilsetjingsprosessar
- arbeida for at det vert ført tilsyn og kontroll med at kommunar og fylkeskommunar gjer det dei skal etter språklova
- samarbeida med LNK for å halda ei jamleg oversikt over kva utfordringar nynorskkommunane er opptekne av

Tre prioriterte tiltak:

- reisa på ein årleg nynorskstafett til eit utval kommunar i kjerneområde og randsone. Det er eit mål at ein i større grad vert kjend med IKT-arbeidet i kommunane gjennom stafetten
- arbeida for at alle kommunar som har vedtak om nynorsk tenestemål, skal vedta å ha nynorsk som administrasjonsspråk
- arbeida for at alle kommunar som har nøytralt tenestemål, må ha ein språkbruksplan

7.2 Stat

År etter år har nynorskprosenten i statlege verksemdar vore langt under kravet. Resultatet er at staten sjølv undergrei språkpolitikken han er sett til å gjennomføra. Når staten ikkje tek språkansvaret sitt på alvor, sender det eit signal til andre aktørar i samfunnet om at språkkrav kan ignoreras, og svekkjer dermed heile språkpolitikken. Staten må gå føre som eit tydeleg førebilete.

Noregs Mållag skal:

- ★ **krevja at regjeringa oppnemner ein eigen språkminister**
 - krevja at språklovsbrot vert møtt med sanksjonar
 - arbeida særskilt for at det skal verta meir nynorsk på SMK
 - krevja at språkkrav skal vera ein del offentlege anbudsprosessar
 - arbeida for at alle nye lover vert skrivne på nynorsk
 - krevja at alle statlege nettstader skal finnast på nynorsk og bokmål, og at nynorsk skal vera standardvalet
 - arbeida for ein nasjonal handlingsplan for jamstilling mellom bokmål og nynorsk, med konkrete tiltak som favoriserer nynorsken
- ★ **arbeida for at Udir vert flytta nærare det nynorske kjerneområdet, t.d. Bergen**

Prioriterte tiltak:

- arbeida for at jamstillinga mellom nynorsk og bokmål vert grunnlovsfesta
- ★ **be om ei ny språkmelding som kan fylgja opp Stortingsmeldinga “Mål og meining” frå 2008**